

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Isokyrö

2025–2029

Isokyrön 1700-luvun markkinat keräävät vuosittain kymmeniätuhansia vierailijoita

Sisällysluettelo

2. Mikä on kulttuurihyvinvointisuunnitelma?	3
2.1 Kulttuurihyvinvointiin liittyviä käsitteitä	3
2.2. Kulttuurihyvinvoinnin merkitys	3
2.3. Kulttuuritoimintaan vaikuttavaa lainsäädäntöä ja asetuksia	5
2.4 Kulttuurihyvinvointisuunnitelma	5
3. Isonkyrön kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelma	6
3.1 Tavoitteet	6
3.2. Toteutus	6
3.3 Seuranta	10
Lähteet:	11

2. Mikä on kulttuurihyvinvointisuunnitelma?

2.1 Kulttuurihyvinvointiin liittyviä käsitteitä

Kulttuurihyvinvoinnilla tarkoitetaan ihmisen yksilöllistä tai yhteisöllisesti jaettua kokemusta siitä, että kulttuuri, taiteet ja luova toiminta lisäävät hyvinvointia tai ovat yhteydessä siihen. Ilmiö on vastavuoroinen eli kulttuuri ja taide välittävät hyvinvointiin liittyviä merkityksiä ja vaikutuksia ihmiselle koettavaksi. Keskiössä on ihmisen oma osallisuus, toiminta ja kokemus. Kulttuurihyvinvointi -sanassa kulttuurin voidaan katsoa viittaavan ihmisen toimintaan ja siitä jäävään jälkeen. Hyvinvointi taas on omakohtaisempaa ja kokemuksellisempaa ja se ilmenee esimerkiksi elämänlaadun parantumisena.

Kulttuuriin osallistumisella voidaan tarkoittaa niin kulttuurin kuluttamista, osallistumista erilaisiin taide- ja kulttuuritapahtumiin tai -palveluihin kuin omaehtoista taiteen tekemistä ja luomista. Kulttuuriin osallistumiseen vaikuttavat palvelujen tarjontaan liittyvien asioiden lisäksi ikä, sukupuoli, terveydentila, koulutus ja tulotaso. Kulttuuriin osallistumiseen vaikuttavat merkittävästi myös osallistujien omat mieltymykset, kiinnostukset ja odotukset, kyvyt ja valmiudet sekä aikaisemmat kokemukset.

Kulttuurilla on monia toisiinsa liittyviä merkityksiä kuten yhteisön tai koko ihmiskunnan henkisten ja aineellisten saavutusten kokonaisuus (sivistys) tai opittujen ja opettettujen taitojen tai kykyjen summa (hengen viljely). Kulttuurin monille määritelmille yhteistä on yhteisöllisyys. Lyhyesti määriteltynä kulttuurilla tarkoitetaan henkisten ja aineellisten saavutusten kokonaisuutta.

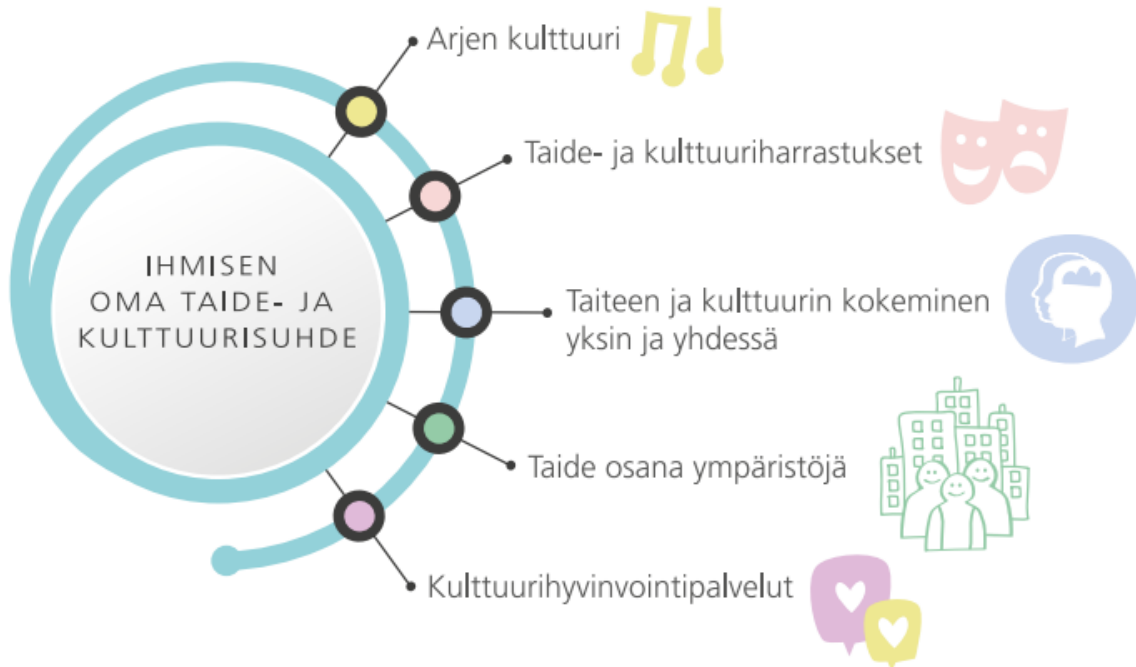
2.2. Kulttuurihyvinvoinnin merkitys

Kulttuurin terveyttä ja hyvinvointia edistävät vaikutukset on todettu monissa tutkimuksissa ja tutkimuskatsauksissa. Tietoisuus kulttuurin merkityksestä ja myönteisistä vaikutuksista on lisääntynyt yhteiskunnassa yleisesti. Tutkimuksissa taiteen ja taiteellisen toiminnan on havaittu voivan mm.:

- parantaa hoitotuloksia ja vähentää fyysisiä ja psykologisia oireita,
- vähentää rauhoittavien ja kipu- ja unilääkkeiden tarvetta sekä käyttöä,
- auttaa vähentämään yksinäisyyttä ja sosiaalista eristäytynisyyttä,
- ehkäistä ja vähentää negatiivisia tunteita, kuten ahdistuneisuutta, masentuneisuutta ja surullisuutta sekä
- tukea mielenterveyden haasteiden kanssa pärjäämistä

Kulttuurihyvinvointia määriteltäessä on hyvä lähteä läheltä, arjen kulttuurista, joka kutoutuu siihen elämään ja elämäntilanteeseen, jossa ihminen on. Se on inhimillistä yhteydenpitoa ja vuorovaikutusta, toimintaa ja vastavuoroisuutta, merkityksellistä elämän sisältöä.

KULTTUURIHYVINVOINNIN ULOTTUVUUKSIA

Kuvio 1. Kulttuurihyvinvoinnin ulottuvuuksia.

Lilja-Viherlampi, L-M.; Rosenlöf, A-M. 2019. Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi. Teoksessa I. Tanskanen. (toim.) Taide töissä – Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 256. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 20–39.

Kulttuurihyvinvointi on kulttuurin yhteydessä syntyvää hyvinvointia, joka perustuu aineettomiin voimavaroihin. Kaikilla on oikeus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin riippumatta asuinpaikasta tai elämäntilanteesta. Saavutettavuus edistää yhdenvertaisuutta, ja se tarkoittaa fyysisen kohteen tai verkkopalvelun helppoa lähestyttävyyttä. Yhdenvertaisuus on tila, jossa ihmiset ovat tarkasteltavan tavoitteen tai toiminnan suhteen keskenään samanarvoisessa asemassa. Osallisuus tarkoittaa haluamaansa toimintaan, palveluihin tai ryhmiin osallistumista, itselleen tärkeisiin asioihin vaikuttamista sekä yhdessä tekemistä yhteisen hyvän vuoksi.

Kansallinen mielenterveysstrategia vuosille 2020–2030 tunnistaa, että kulttuuri-, virkistys- ja harrastustoiminta sekä liikunta ja sosiaalinen toiminta edistävät mielenterveyttä. Mielenterveys on perusta ihmisen hyvinvoinnille ja toimintakyvylle. Se vaikuttaa olennaisesti fyysiseen terveyteen sekä esimerkiksi ihmissuhteisiin, opiskeluun ja työhön. Lasten ja nuorten osalta mielenterveyden tavoitteita voidaan saavuttaa esimerkiksi mahdollistamalla lapsille ja nuorille heitä kiinnostavia harrastuksia. Myös Maailman terveysjärjestö WHO:n julkaisussa What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? kerrotaan, että taide todistetusti ennaltaehkäisee fyysisistä ja psyykkistä pahoinvointia sekä sairauksia sekä auttaa akuuttien ja kroonisten terveysongelmien hoidossa. Lisäksi taide tavoittaa myös vaikeasti tavoitettavia kohderyhmiä, sillä taidesisältöjä voidaan muokata eri ihmisryhmien tarpeisiin.

2.3. Kulttuuritoimintaan vaikuttavaa lainsäädäntöä ja asetuksia

Kulttuuritoiminnan järjestäminen ja kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ovat kunnan perustehtäviä. Kulttuuritoimintalain (166/2019 § 3) määrittelemien tehtävien mukaan kuntien tulee:

1. edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä
2. luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle
3. edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa
4. tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen
5. edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa
6. edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa
7. edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.

Kunnan tulee 1 momentin mukaisia tehtäviä ja niihin liittyviä palveluita järjestäessään ottaa huomioon paikalliset olosuhteet ja voimavarat sekä eri väestöryhmien tarpeet. Kunta voi järjestää kulttuuritoiminnan itse, yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin. Kuntien kulttuuritoiminnan järjestämisessä tulee olla riittävää ja monipuolista asiantuntijaosaamista.

Kunnan tulee kulttuuritoimintaa järjestäessään ottaa huomioon myös toiminta, joka perustuu yleisistä kirjastoista annettuun lakiin (1492/2016), taiteen perusopetuksesta annettuun lakiin (633/1998), museolakiin (729/1992), teatteri- ja orkesterilakiin (730/1992), vapaasta sivistystyöstä annettuun lakiin (632/1998), opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön suositukseen taiteen ja kulttuurin saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi sosiaali- ja terveydenhuollossa (2018), opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiaan 2025 (2017) ja lakiin digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (2019/306) sekä valtioneuvoston asetukseen rakennuksen esteettömyydestä (2017/241)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2017 §) velvoittaa hyvinvointialueen edistävän asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Lait mahdollistavat taiteen ja kulttuurin hankkimisen myös sosiaali- ja terveyspalveluna.

Kulttuurihyvinvointitoiminnan lakiperusta sosiaali- ja terveydenhuollossa muodostuu myös muun muassa sosiaalihuoltolaista, vammaispalvelulaista ja yhdenvertaisuuslaista.

2.4 Kulttuurihyvinvointisuunnitelma

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tarkoituksena on edistää kunnan asukkaiden terveyttä, osallisuutta ja hyvinvointia taiteen ja kulttuurin keinoin, huolehtia kuntalaisten kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta sekä edistää taide- ja kulttuuripalvelujen yhdenvertaista saavutettavuutta. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman tavoitteena voi olla myös löytää uudenlaisia ratkaisuja osallisuutta ja hyvinvointia edistävän kulttuuritoiminnan organisointiin. Kolmantena kohtana kulttuurihyvinvointisuunnitelma tulee toimimaan tärkeänä viestintäkanavana kunnissa ja hyvinvointialueella.

Alueen ja kuntien hyvinvointikertomuksilla on ohjaava vaikutus hyvinvointia edistävien taide- ja kulttuuripalvelujen sisältöihin ja toteuttamiseen. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman avulla turvataan

kulttuurihyvinvointi-palveluiden jatkuvuus ja kehittäminen, parannetaan kulttuurin saatavuutta ja saavutettavuutta sekä sitoutetaan kunta varaamaan riittävästi määrärahaa kulttuurihyvinvointiin. Isonkyrön kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelma on osa kunnan Hyvinvointisuunnitelmaa.

Hyvinvointikertomus on kunnassa laadittava esitys asukkaiden hyvinvoinnista ja terveydestä sekä siitä, mitä yksittäinen kunta ja toisaalta maakunta tekee asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä eriarvoisuuden vähentämiseksi (THL 2019). Hyvinvointikertomus toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työvälineenä. Lainsäädäntö velvoittaa laajaan hyvinvointikertomukseen kerran valtuustokaudessa.

3. Isonkyrön kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelma

3.1 Tavoitteet

Isonkyrön kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa on rakennettu rinnakkain kunnan, lasten ja nuorten, työikäisten ja ikäihmisten hyvinvointisuunnitelmien kanssa. Kulttuurihyvinvointisuunnitelman pohjana on käytetty Etelä-Pohjanmaan kulttuurihyvinvoinnin suunnitelmaa, mikä on koottu Etelä-Pohjanmaan liitossa tueksi kuntiin ja hyvinvointialueille. Etelä-Pohjanmaan maakunnallisessa hyvinvointisuunnitelmassa tavoitteena on, että kulttuurihyvinvoinnin käsite ja merkitys ymmärretään laajasti ja että kulttuurihyvinvoinnin monipuoliset menetelmät vakiintuvat käyttöön osaksi monialaista yhteistyötä.

Isonkyrön kunnan kulttuurihyvinvointisuunnitelma on strateginen asiakirja, jonka tavoitteena on edistää kulttuuripalveluiden saavutettavuutta, monimuotoisuutta ja vahvistaa osallistumista.

3.2. Toteutus

1. Kulttuurihyvinvoinnin käsite ja merkitys ymmärrettäväksi			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Toteutus	Vastuutaho
Kulttuurihyvinvoinnin käsite ja merkitys ymmärrettäväksi kunnan päätöksenteossa sekä kuntalaisten keskuudessa	-Kulttuurihyvinvointi-suunnitelma -Kulttuurihyvinvointiin liittyvän tiedon lisääminen yhteistyön kautta -Kulttuurikasvatus-suunnitelma	-Kunnan strategiset asiakirjat -Ohjelmien käsittely; luottamushenkilöt, johtoryhmä -Asiakaskyselyt -Kulttuurikasvatus-suunnitelman palautekysely -Kunnan, kulttuuri- ja kirjastotoimen tiedotteet kulttuurihyvinvointiin	Hyvinvointipalvelut Sivistyspalvelut

		liittyvistä tapahtumista esim. sosiaalisessa mediassa, digipalveluina ym. -Vuosittainen Kulttuurifoorumi	
--	--	--	--

Kulttuurihyvinvointia kehitetään Suomessa monialaisesti ruohonjuuritason taidetoiminnasta aina hallitusohjelmatasolle asti. Isonkyrön kunnassa seuraamme aktiivisesti valtakunnallista ja maakunnallista kehitystyötä kuten Opetus - ja kulttuuriministeriön, Etelä-Pohjanmaan liiton, Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen sekä Taiteen edistämiskeskuksen julkaisuja aiheesta. Meillä on valmius ottaa käyttöön yhteistyössä alueellisten toimijoiden kanssa uusia, kulttuurihyvinvointia luovia ja lisääviä menetelmiä, joista esimerkkeinä voisivat olla Kulttuurin puheeksi oton -malli, 100 minuuttia taidetta - malli, Kulttuurilähete-malli, Kulttuurikaveri-malli, Elämänpuu toimintamalli tai Harrastepassi.

Kuva 1. Isonkyrön Kotiseutumuseo

2. Kulttuurihyvinvointia luovat ja lisäävät menetelmät osaksi monialaista kulttuuritarjontaa

Tavoitteet	Toimenpiteet	Toteutus	Vastuutaho
Kulttuurihyvinvointia luovat ja lisäävät menetelmät osaksi monialaista kulttuuritarjontaa -Lapset ja nuoret	Tarjoamme lapsille ja nuorille esittäviä ja osallistavia kulttuuritapahtumia toiveiden ja tarpeiden mukaan	-Kulttuurikasvatus-suunnitelma, toteutumisen seuranta -Lasten kulttuuriviikot loka-marraskuussa, osallistujamäärät, asiakaspalaute -Kirjoitettujen ja käytettyjen Kaiku-korttien määrä -Kulttuuriavustukset lasten ja nuorten toimintaa järjestäville yhdistyksille -kirjastossa tmv järjestettävät teemalliset tapahtumat -Unicef lapsiystävällinen kunta -Harrastamisen Suomen malli	Hyvinvointipalvelut Sivistyspalvelut
-Työikäiset	Tarjoamme työikäisille esittäviä ja osallistavia kulttuuritapahtumia toiveiden ja tarpeiden mukaan	-Tapahtumien kävijämäärät, asiakaspalaute, toiveet -Kulttuuriavustukset aikuisten/perheiden toimintaa järjestäville yhdistyksille -Kirjoitettujen ja	Hyvinvointipalvelut

		käytettyjen Kaiku- korttien määrä -kirjastossa tmv järjestettävät teemalliset tapahtumat	
-Ikääntyneet	Tarjoamme ikääntyneille esittäviä ja osallistavia kulttuuritapahtumia asukkaiden toiveiden ja tarpeiden mukaan	-Tapahtumien kävijä- määrät, asiakaspalaute, toiveet -Kulttuuriavustukset Ikäihmisten toimintaa järjestäville yhdistyksille. -Kirjoitettujen ja käytettyjen Kaiku- korttien määrä. -kirjastossa tmv järjestettävät teemalliset tapahtumat	Hyvinvointipalvelut
-Erytisryhmät kuten työttömät, kehitysvammaiset, maahanmuuttajat	Tarjoamme esittäviä ja osallistavia kulttuuritapahtumia sekä mahdollistamme kulttuurivierailuja osallistujien toiveiden ja tarpeiden mukaan	-Tapahtumien kävijä- määrät, asiakaspalautteet -Kirjoitettujen ja käytettyjen Kaiku- korttien määrä -Kulttuuriavustukset erityisryhmille toimintaa järjestäville yhdistyksille	Hyvinvointipalvelut

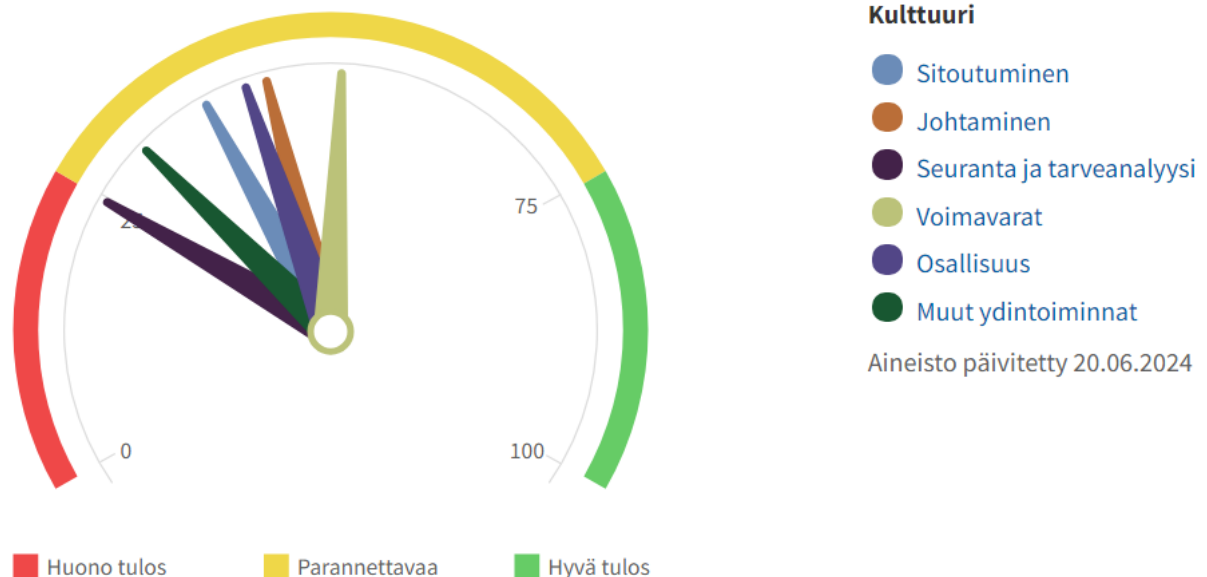
Kulttuurihyvinvoinnin rinnalla kulkee vahvasti kulttuurinen kestävyys. Se tarkoittaa kulttuurin yhteydessä valintoja, jotka tukevat kulttuurin säilymistä ja kehittymistä alueelle ominaisella tavalla. Paikalliskulttuuri on jatkumo, jota on tärkeää vaalia ja kehittää tavoitteellisesti. Paikalliskulttuuri kertoo siitä mitä paikkakunta ja sen ihmiset ovat. Se on keskeinen elinvoiman rakentaja, joka edistää kunnassa yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja kasvua. Isonkyrön kunnan strategiassa kulttuuripalveluiden keskeiseksi kohteeksi on määritelty paikallisen

kulttuuriperinnön tallennus. Merkittävä osa paikallista kulttuuriperintöä on kökkä-perinne, joka yhteisöllisenä ja osallistavana on ollut luomassa myös kulttuurista hyvinvointia.

3.3 Seuranta

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma on kehittyvä asiakirja, jonka tavoitteena on tarjolla olevien kulttuurihyvinvointipalveluiden lisääminen ja kehittäminen. Tietoa kunnan kulttuuritoiminnasta kerätään myös Terveiden edistämisen vertailutietojärjestelmästä (TEAvisari), Kulttuuria kunnan toiminnassa -kyselyllä sekä Kuntien kulttuuritilastoista (Kultti) TEAvisarin tehtävänä on seurata kulttuuripalveluiden osalta niiden rakenteita ja resursseja. TEAvisariin tiedot kerätään kahden vuoden välein. Kultti-alustan tietolähteinä ovat Museoviraston Museotilasto, Suomen Sinfoniaorkesterit Suosio ry:n orkesteritilastot, Suomen yleisten kirjastojen tilastot, Teatterin tiedotuskeskuksen TINFO:n teatteritilastot, Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kulttuurin TEAvisari, Tilastokeskuksen kulttuuritilasto ja Valtionkonttorin kuntataloustilasto.

Kulttuuri : Isokyrö 2023

Suunnitelman tavoitteita arvioidaan ja seurataan vuosittaisen hyvinvointiraportin yhteydessä, sekä kerran valtuustokaudessa laadittavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa.

Suunnitelmaa päivitetään tarvittaessa viiden vuoden välein. Suunnitelman on laatinut kulttuurisihteeri.

Tämä suunnitelma on hyväksytty:

Johtoryhmässä 10.2.2025

Hyvinvointilautakunnassa 11.3.2025

Lähteet:

Etelä-Pohjanmaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma.pdf

Heikkilä, R. (2016): Suomalainen kulttuuriosallistuminen ja eriarvoisuus. Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja 2016, s. 6-19.

Kauhanen, Heli. [Taiteen edistämiskeskus, kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalvelut | Innokylä](#). 2024.

Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 132. Internet-versio MOT Kielitoimiston sanakirja 1.0. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Kielikone Oy, 2004. [ISBN 952-5446-11-5](#).

Kulttuuri hyvinvointikertomuksessa. THL 7.1.2023

KULTTUURIHARRASTAMISEN KOETUT VAIKUTUKSET 2024 – selvitysraportti taiteen perusopetus. Iina Pärssinen ja Viivi Seirala 2024.

Kulttuuri kunnan toiminnassa 2019 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta Saukko, Niina; Pirnes, Esa; Kaunisharju, Kirsi; Hakamäki, Pia; Ikonen, Jonna; Saaristo, Vesa; Vuolasto, Johanna; Wiss, Kirsi; Ståhl, Timo (2019)

Kulttuuriperintö voimavarana kestäväälle tulevaisuudelle ja hyvälle elämälle: Ehdotus kulttuuriperintöstrategiaksi 2022–2030 (OKM 2022:17)

Kuntaliitto.fi Kulttuuri hyvinvointipalveluna.

Melin, Harri & Roine, Mira: [Kulttuuri ja arkielämä](#) Sosiologian peruskurssi. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus / Avoin yliopisto.

Lahtinen, E., Sokka, S. & Jakonen, O. (2017): Yhdenvertainen kulttuuri! Selvitys vammaisyhteisöjen kulttuuri-toimintaan ja kulttuurin saavutettavuuden edistämiseen myönnettävistä valtionavustuksista. Cuporen verkkojulkaisuja 41. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)

Lilja-Viherlampi, L. & Rosenlöf, A-M. (2019): [Moninäkökulmainen kulttuurihyvinvointi](#). Tanskanen, I. (Ed): Taide töissä: Näkökulmia taiteen opetukseen sekä taiteilijan rooliin yhteisöissä. Turun ammattikorkeakoulu

Ruusuvirta, M., Renko V. ja Nokela, S. (2024). Peruspalvelujen arviointi 2023: Kulttuuripalvelut. Katsaus. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore ja aluehallintovirastot.

Taide, kulttuuri ja moninainen Suomi: Kulttuuripolitiikka, maahanmuuttajat ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen –työryhmän loppuraportti (OKM 2021:2)

Virolainen, J. (2015): Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset. Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen. Cuporen verkkojulkaisuja 26. Helsinki: Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.